

**Писемні
історичні
джерела.**

План вивчення нового матеріалу

- 1. Писемні історичні джерела.**
- 2. Палеографія — наука про історію письма.**
- 3. Архіви.**

Писемні джерела

Писемні джерела – це будь-які записи, документи, які розповідають про життя людей у минулому.

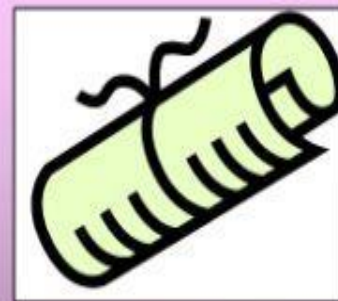
ХРОНІКИ

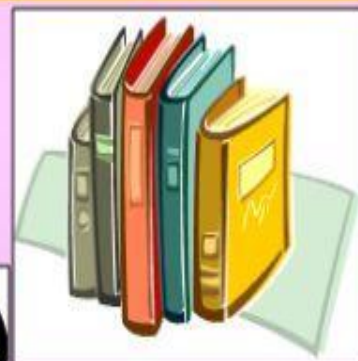
ДОГОВОРИ

**бібліотека,
архив**

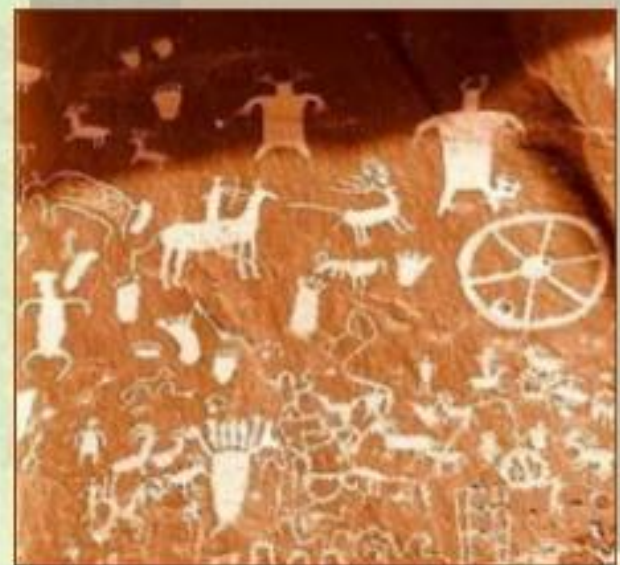
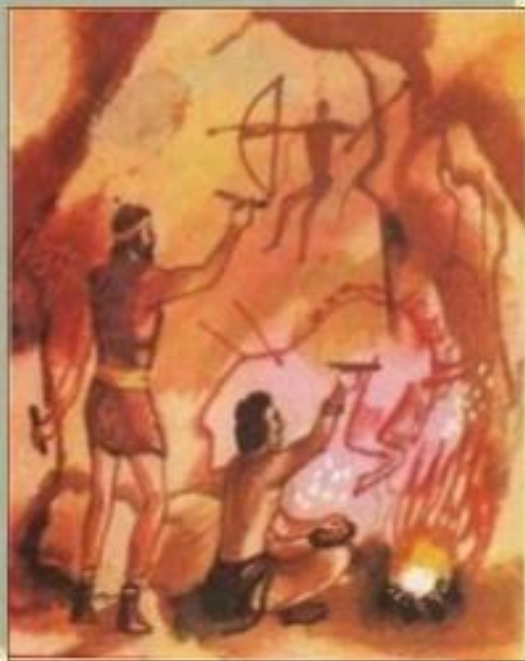
ПАПІРУС

КНИГИ

Малюнкове письмо

Людам завжди хотілося, щоб їхні твори і знання дійшли до нащадків. Тому вони придумали букви. Перші літери були більше схожі на малюнки. Ось такі:

«Газетний камінь»
штат Юта, США

Матеріал для письма: глиняні таблички

- У Месопотамії в давнину писали **на глиняних табличках**. Глина була дешевим та загальнодоступним матеріалом. Для табличок її спеціально змішували, робили власне табличку і писали, доки глина була ще сирою. Зазвичай таблички мали прямокутну форму. Списувалася табличка з обох боків. Писали паличкою. На кожній окремій табличці вдавалося написати не так вже й багато, тож довгі тексти доводилося писати на кількох табличках, які разом утворювали книгу. Однак через матеріал ці книги не мали обкладинок, а таблички просто склалися разом, часто в одному ящику.

Оскільки в Месопотамії писали на глиняних табличках, то заняття в школі розпочиналися з їхнього виготовлення. Школярі змішували глину та самі ліпили таблички. Сама школа пошумерськи називалась — **«будинком глиняних табличок»**, учитель — **«батьком будинку глиняних табличок»**, учень — **«сином будинку глиняних**

Матеріал для письма: папірус

- У Давньому Єгипті найпоширенішим матеріалом для письма був **папірус**. Папірусом називали й власне рослину, з якої виготовляли матеріал для письма. Під час його виготовлення стебла папірису очищувалися від кори, серцевина розрізалась чи розділялась на тонкі довгі смужки. Ці смужки укладали тісними рядами на гладку і рівну поверхню і змочували водою. На перший ряд розстиляли інший ряд, але вже поперек. На них викладали під прямим кутом ще один ряд смужок і клали під прес. Після сушіння аркуш папірису відбивали молотком. Потім аркуші папірису склеювалися у свитки (звідси назва свитка).

Папірус

Матеріал для письма: пергамент

- **Пергамент** — це матеріал для письма, який виготовляють зі спеціально обробленої шкіри телят або ягнят. Назва цього матеріалу для письма походить від міста Пергам, що у Малій Азії, в якому його почали виготовляти.
- Пергамент був добрим, міцним і зручним для письма, однак дуже дорогим. З однієї шкіри можна було виготовити 2—3 аркуші пергаменту. Тому нерідко писарі-ченці вичищали скребком текст старих книг і вписували новий, а у бібліотеках книги прикріплювали до столів ланцюгами. Цікаво, що за допомогою хімічних речовин можна прочитати не лише новий текст, але і старий.

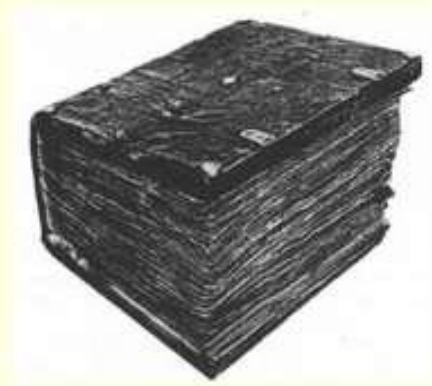

Перший тваринний “папір”

У II ст. до нашої ери люди навчилися робити зручні і досить легкі книги з першого тваринного “паперу” — пергаменту (за назвою міста Пергам у Малій Азії). Шкури тварин мочили, старанно вишкрібали з обох боків, вибілювали у вапні, натягали на спеціальні рами і сушили. Коли шкури висихали, їх знімали, і акуратно обрізували.

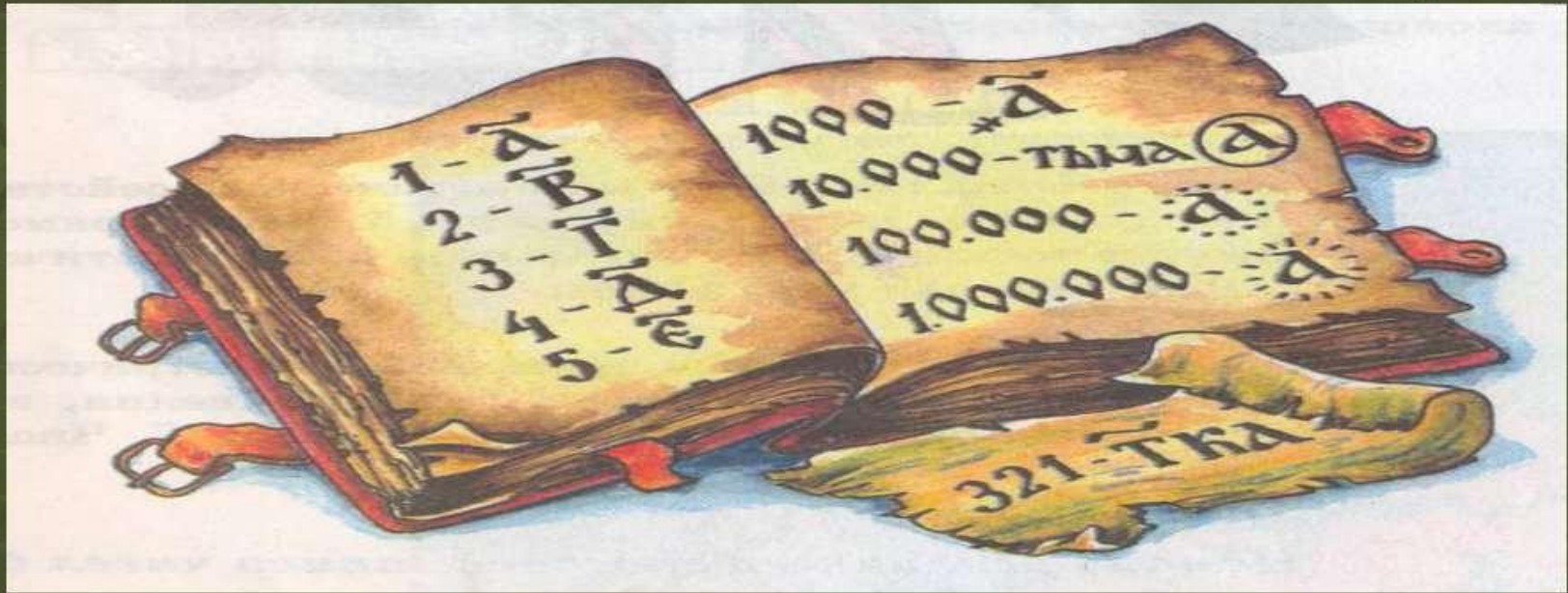

Вичинка шкур

Книга з пергаменту

КНИГИ З ПЕРГАМЕНТУ

На пергаменті писали чорнилом та різними фарбами. Чорнило робили із сажі, відвару кори вільхи та дуба. Заголовки, ініціали, великі букви писали червоною фарбою. Звідси і вислів “ червоний рядок.”

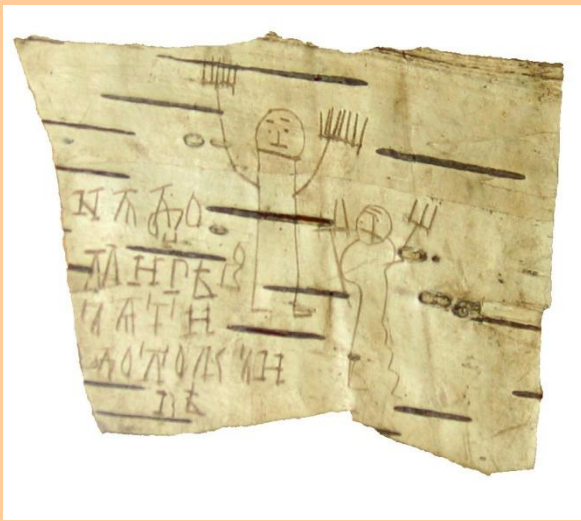
Книги з пергаменту

З часом книги почали писати на листах пергаменту. Свою назву матеріал отримав від міста Пергам (нині Бергам у Туреччині), де у 2-му столітті до нашої ери був вперше застосований.

На відміну від папірусу, добре вичинені шкіри тварин давали можливість відтворювати тексти й малюнки кращої якості з обох боків. Ще одна перевага пергаменту – його довговічність. Щоб листи не скручувалися, зошити зшивали і вкладали у дерев'яні палітурки, обтягнені шкірою.

Матеріал для письма: береста

- У Давній Індії та Київській Русі як матеріал для письма використовувалася **кора берези**, що називалася **береста**. На бересті писали за допомогою загострених металевих чи кістяних паличок. Тобто текст на корі видряпувався.
- Пам'ятками писемності Київської Русі є берестяні грамоти, тобто листи та записи на корі берези. Береста вважалася непрестижним матеріалом для письма. Вона була непридатна для тривалого зберігання. Бересту використовували зазвичай як матеріал для приватного листування або як чернетки. Більш важливі листи та офіційні документи писалися, як правило, на пергаменті.

Матеріал для письма: папір

Сучасний матеріал для письма — **папір** — винайшли у сиву давнину в Китаї. Його виготовляли з тирси та відходів шовкового виробництва.

У Китаї виробництво паперу набуло такого поширення, що на базарі можна було побачити писаря-виробника паперу, який тут же черпав із відра масу, викладав аркуші паперу на дошку і сушив на сонці.

Виготовлений і ще не просохлий аркуш такого паперу писар часто клав на спину клієнта і писав під його диктовку лист.

- Не одне століття китайці тримали в секреті рецепт виготовлення паперу. Однак він все ж потрапив до Європи. В Україну папір спочатку завозили з Італії, Франції, Німеччини, згодом навчилися виробляти й самі.

Папір

Вперше папір був виготовлений із вторинної сировини, кори чи бамбука в Китаї у 105 р. н.е. Він виявився дешевшим і легшим за інші письмові матеріали. Папір прийшов у Європу від арабів. Починаючи з XII ст. папір як самий зручний письмовий матеріал витіснив пергамент.

Винайдення паперу

У стародавньому Китаї писали тушшю на тонких бамбукових пластинках, які нанизували на міцну мотузку, пізніше – пензликами на шовковій тканині. І лише згодом – на папері, який винайшли саме в Китаї приблизно у 105 році нашої ери. А зробив це чоловік на ім'я Цай Лунь.

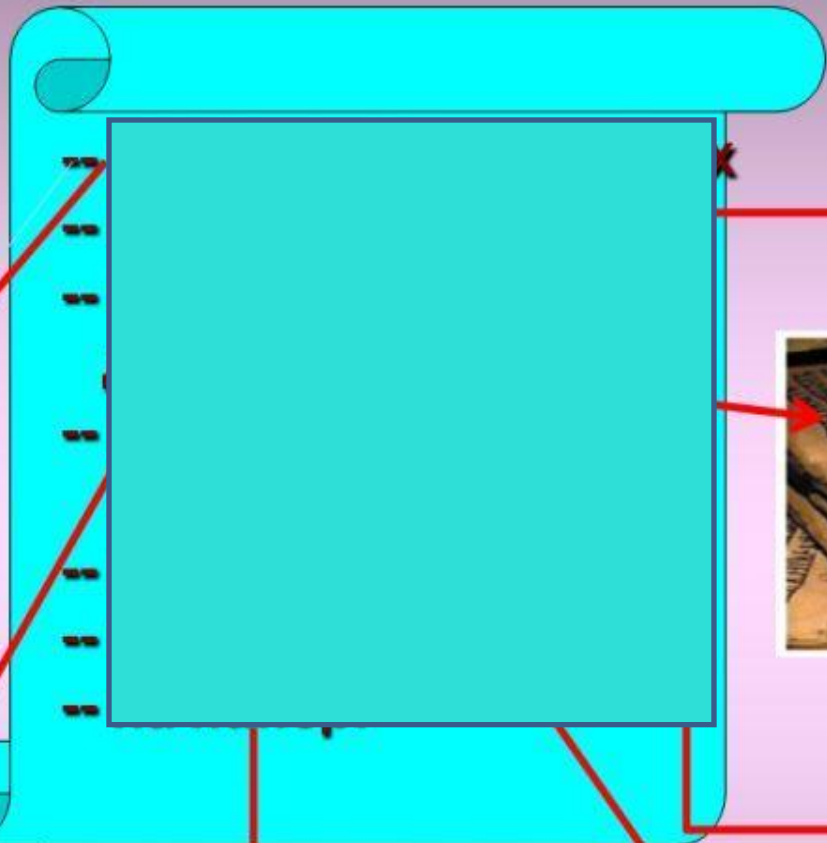
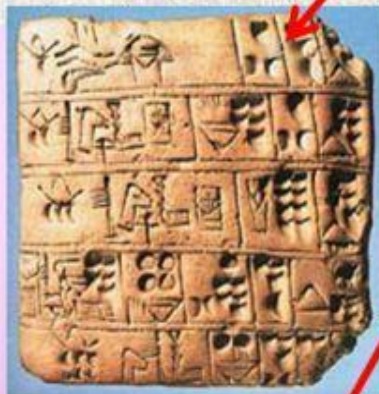
Знаряддя для письма

- Тексти на пергаменті та папері писалися чорнилами. Їх виготовляли із заліза, дубильних речовин, вишневого клею та інших матеріалів. Заголовки чи великі літери у рукописах і книгах писалися фарбами, зазвичай червоними. Особливі книги та важливі грамоти писалися золотом і сріблом, розведеними на клею.
- До XIX ст. пера були гусячими, рідше лебединими чи павичевими. У XVI ст. почали користуватися олівцями, спочатку для обведення контурів малюнків, а від кінця XVII ст. — для письма.

ПИСЕМНІСТЬ ВИНИКЛА 5 ТИСЯЧ РОКІВ ТОМУ

у давнину писали :

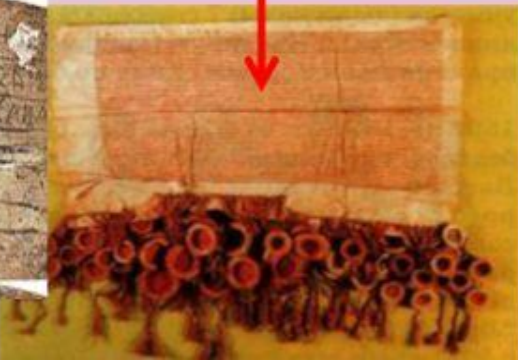

THE HIEROGLYPHIC TRANSLITERATION

A	B	C	DE	CH I
F	G	H	I	J
K	L	M	N	O
P	Q	R	S	T
U	V	W	X	Y
Z	CH	KH	SH	TH

NUMBERS

1	2	3	4	5
10	20	30	40	50
100	1000	10000	100000	1000000

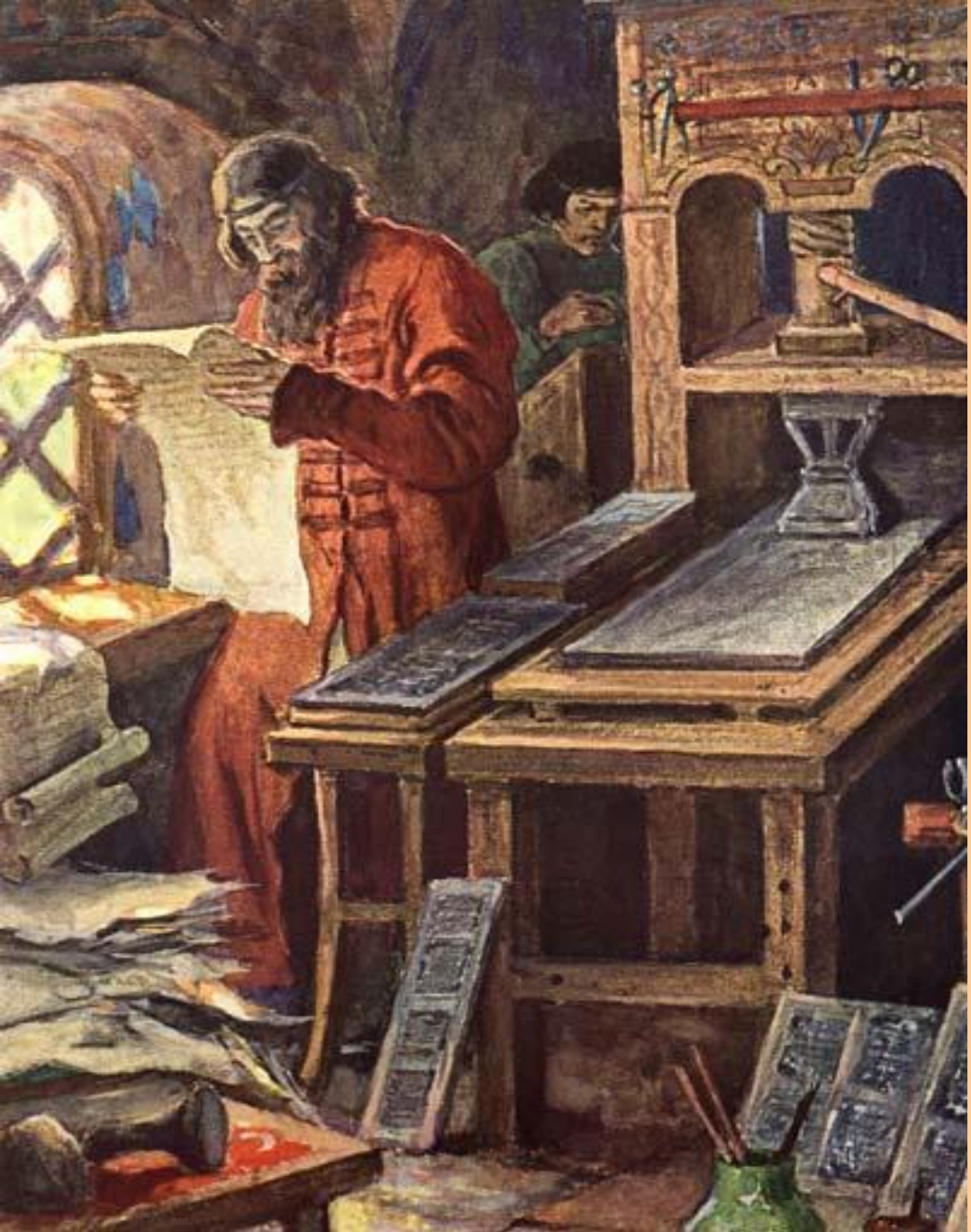

川	田	雨	山
川	田	雨	山
川	田	雨	山
赤	青	花	白
赤	青	花	白
赤	青	花	白

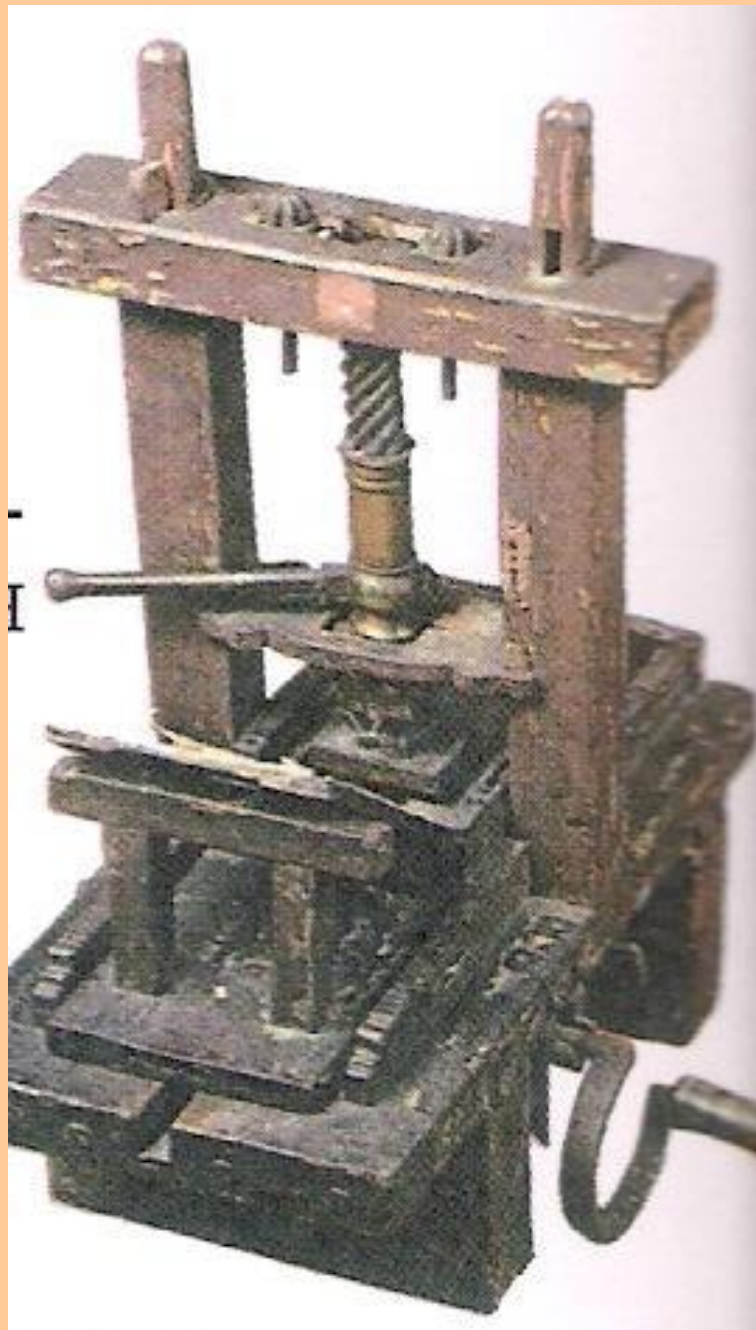
**Друкар книг,
перед тим
не бачених**

І В А Н І

Ф е т о р о

Друкарський станок Івана Федорова

Іо́аннѣ , де́одоровичѣ .

печáтннкъ , змѣсквѣ

**Друкарський
знак Івана
Федорова**

«Діяння та Послання Апостолів» – 1564р.

ЃГНЕЦЪ ЯГНЕНОК

Перша слов'янська азбука
Львів, 1574 рік

Справами збирання, впорядкування та зберігання писемних пам'яток займаються спеціальні установи, що мають назви **архівів**. З'явилися архіви разом з появою писемності. Тепер свої архіви містять всі організації, часто і приватні особи (наприклад, громадські діячі).

Спеціальні приміщення для архівів мають вузькі вікна, які не пропускають більшість сонячних променів, адже сонячне світло шкодить друкарській фарбі - вона вигасає, линяє, псується також папір. Шкодить документам і забруднене повітря, це також передбачили конструктори архівів. Повітря там очищують спеціальними фільтрами.

Документи складають у коробки, щільно закривають, ставлять на стелажах. Довжина стелажів у особливо великих архівах може сягати 10, 20 чи більше кілометрів.

Документи, що становлять найбільшу цінність, перезнімають, записують на плівку, в результаті отримують діафільми з маленькими кадрами, що називаються – **мікрофільми**.

Найбільші в Україні – Центральні державні історичні архіви, що знаходяться у містах **Київ та Львів**. Фонди київського сховища містять **більше 1,5 мільйонів документів**, які досліджуються вченими різних галузей науки. Ці свідчення беруть за основу наукових праць.

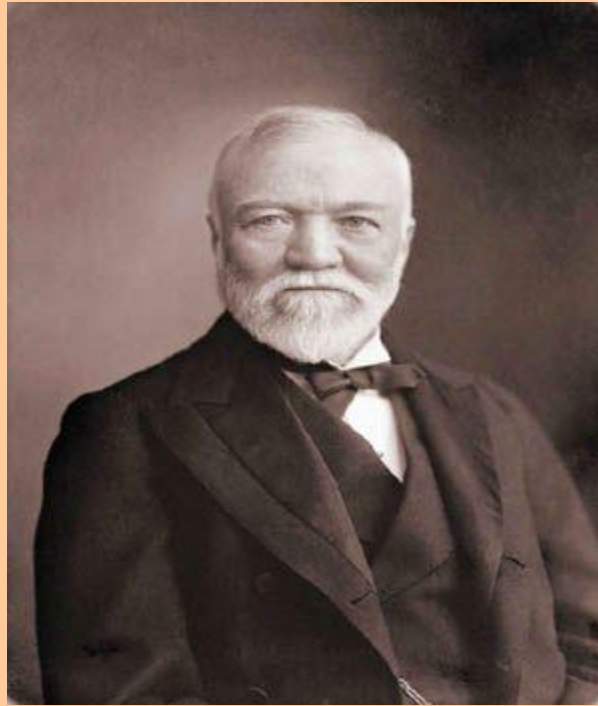
Копії історичних джерел можуть зберігатися в бібліотеках.

Цікавинки про бібліотеки

1. Перші бібліотеки виконували роль складів. Найдревнішій – 5000 років, вона знайдена на території сучасного Іраку. Це був склад з 30000 табличок з глини, в яких були закони тодішньої Месопотамії.

2. Публічну бібліотеку вигадали саме римляни. В лазнях була кімната, призначена для читання книг, там вони не псувалися від впливу пари.

3. Публічна бібліотека сучасного виду була відкрита в Бостоні (Америка) у 1854 р.

4. **Ендрю Карнегі**, американський магнат, увійшов в історію як фанат бібліотек. Він щиро вірив у світле майбутнє народів Англії та Америки, і вважав, що воно залежить від поширення знань. Публічні бібліотеки мали слугувати інструментом освічення. Карнегі збудував і заповнив **3000 бібліотек** в різних країнах, **1800** з яких було побудовано у США.